

Zaczyna się. Część 2

11.

CHLEB I WINO

krew własną piję
i ciało pożeram
by głody nasycić
i spełnić pragnienia

12.

Owo przecucie, że grzech, cierpienie i śmierć na różne sposoby wyrażają dogłębną jedność kondycji ludzkiej, prowadzi nas o stopień dalej w kierunku jedynej tajemnicy nieprawości. To pewne, że dochodzimy tu do punktu, w którym fenomenologię zła zastępuje hermeneutyka symboli i mitów, które to niejasnemu i niememu doświadczeniu ofiarują pierwsze językowe zapośredniczenie. Dwie oznaki, wywodzące się z doświadczenia zła, wskazują na ową dogłębną jedność. Weźmy najpierw zło moralne: obwinienie odpowiedzialnego sprawcy wyodrębnia tu z tła jaśniejszy obraz doświadczenia winy. Ona zaś skrywa w swej głębi poczucie, że oto zostało się skruszonym przez wyższe moce, które mit bez trudu podda demonizacji. Tym samym mit wyrazi jedynie poczucie przynależności do pewnej historii zła, które dla każdego zawsze już jest obecne. Najbardziej widocznym skutkiem owego złoczenia jest to, iż człowiek czuje się ofiarą, będąc zarazem winnym.

Paul Ricoeur, Zło (tłum. Ewa Burska)

13.

nie wszystko zło to, co się świeci

zło to jedyne nasze dobro
zło motać można dość cierpliwie i
zło więc zręcznie

zło że nie można złożyć w całość
zło to głów naszych myśli lotne

zło rzeczy nie ma innej drogi
wystarczy pozwolić człowiekowi
wytruć swój rodzaj
*a nastąpią niewinne wschody słońca
nad florą i fauną wyzwoloną*

14.

zło zła jest złe
na siebie
na cały
świat zła
godzić ze złem się
nie godzi

15.

**my naród polski doświadczony tragiczną historią i krzywdami od obcych
pamiętamy**

KROK

RUSKI

ROK

PRUSKI

albo odwrotnie

16.

mówią o tym nie można
mówić ani milczeć lecz
trzeba o tym myśleć trzeba
dawać do myślenia myślenie
pozwala wierzyć że to
się stanie naszym wspólnym
dobrem to zło

17.

Czy zło podoba się Bogu? Chyba Mu się podoba, powinno Mu się podobać: zbawienie jest dla wszystkich. (...) Różnica między złem a dobrem to jest nasza, tutejsza różnica; to my ją ustanawiamy. A Bogu albo wszystko się podoba, albo nic się nie podoba. Albo nie wiemy (to najpewniejsze), co Mu się podoba, a co nie.

Jarosław Marek Rymkiewicz

18.

co jest prawda
zapytał prawda
jest pytaniem

nie ma złych
pytań są różne
odpowiedzi

skazani na wybór
wahamy się
wahamy

19.

teolog
jak głosi nazwa
jego powołania
mówi
o sobie
bo coś mógłby
i śmiał
mówić
o bogach

20.

Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło.

Porzekadło

***Jeżeliby taknął ten, co cię nienawidzi, nakarm go chlebem; a jeżeliby
pragnął, daj mu się napić wody;/ Bo węgle rozpalone zgromadzisz
na głowę jego, a Pan ci nagrodzi.***

Księgi Salomonowe 25, 21–22

21.

węgle rozpalone
deszcz ognia
zniszczenia i
deszcz oczyszczenia
na jego głowę

22.

Bądźcie złączeni wspólnym uczuciem. Nie mniemajcie o sobie zbyt wiele, lecz uniżajcie się wobec pokornych. Nie uważajcie się za mądrych. Nie odplącajcie złem za zło. Starajcie się czynić dobrze wszystkim ludziom. Jeśli to możliwe, jeśli to od was zależy, żyjcie w pokoju ze wszystkimi ludźmi. Umiłowani, nie wymierzajcie sami kary, lecz pozwólcie działać sprawiedliwości Bożej. Napisano bowiem: „Do Mnie należy pomsta. Ja się odwzajemnię” – mówi Pan. Lecz: „Jeśli twój wróg jest głodny, nakarm go, jeśli jest spragniony, napój go – w ten sposób postępując złożysz na jego głowie rozżarzone węgle”. Nie daj się pokonać złu, lecz zło pokonaj dobrem.

św. Paweł: List do Rzymian 12, 16–21

23.

co jest dobro co zło
co czło
wiek odpowie co
wie jak już jest
taki mądry

24.

zły ocean ły
topi ludzi na łodzi
ludzi nadzieją
na drugi brzeg

po drugiej stronie
ekranu my
ukradkiem
ocieramy ły

25.

na dobre i złe
bez map i zegarów
płyniemy
płoniemy
z żarzącymi się
w ustach
węglami
słów

26.

nie każdy mój wróg
mnie nienawidzi i ja
czasami miłuję
nieprzyjaciół moje
nienawiść nie ma
tu nic do rzeczy

wrogość i nienawiść
nie zawsze się rymują
niektórzy moi wrogowie
sprawiają mi zaszczyt
gdy przeciw mnie stają

dawno temu bywało
że wrogów się szanowało
oddawało się im
honory
nawet wówczas
gdy byli pokonani

to było w czasach
gdy walczono z wrogiem
ale nie z człowiekiem
którego niósł w sobie

dziś wrogowie nawzajem
pragną się odczłowieczyć
pokonani nie mają
prawa do miana ludzi

(aurea prima sata est aetas...)

27.

płonące płomienne
słowa plemienne

rozżarzone węgle
którymi żonglują
politycy

zło mówią dobrem
dobro złem czynią

rozdwojone języki
polityków nie tak
tak nie

28.

zaczyna się na dobre
a kończy na złe
albo
na odwrót
jak kto chce

29.

nie tak
(to miało być)
tak nie
(wolno)

tak
nie
nie
tak

30.

czarne dziury mowy wzajemnie się
wchłaniają i nie ma mowy o tym
by jedna unicestwiła drugą nie będąc
zarazem przez nią unicestwioną

żyjąc się wzajem sobą przestają
istnieć jednocześnie tym bardziej
istniejąc lecz zupełnie inaczej a my
zapadamy się za horyzont mowy

31.

zachodzimy w głowę a żar słów
zwęglonych przemienia się
w popioły i brniemy
przez pustynię milczenia
przez falujące wydmy snów

32.

Za mało wiemy. Jest to kryzys wyobraźni – nie potrafimy sobie wyobrazić, jak ten kwantowy świat uwzględniający grawitację i czasoprzestrzeń mógłby wyglądać. Są tam rzeczy, które przechodzą ludzkie pojęcie i nawet wyobraźnią nie jesteśmy w stanie w tej chwili tego ogarnąć.

profesor Marek Demiański, astrofizyk

33.

nie wyobrażaj sobie mówią ten świat
nie może być inny niż jest ale ja sobie
wyobrażam że jest
j e d n o c z e ś n i e
zupełnie inny jest niepochwytany
w słowach ale *gadająca pleśń*
rozrasta się nieustannie w popiołach
naszych słów żarzą się ogniska
miłości i nienawiści ich stłumione
płomienie pochtaniają się wzajem rośnie
niewidzialna tkanka bólu i zła rośnie
we wszystkich kierunkach
j e d n o c z e ś n i e

34.

Tu
ma czas
Tam
nie ma czasu
ta chwila
migocze
Tu i Tam
sama się
przeświewa

35.

pieśń pleśni rozbrzmiewa za horyzontem zdarzeń
pleśń pieśni zarasta powierzchnię planety
tren pochodu przemierza kosmiczne przestrzenie
to ślepcy maszerują w rytm żałobnych pień
a w pień wycięte wciąż szumią stare knieje
mieszają się legendy o dawnych rycerzach
z łomotem butów podkutych o bruk

zawszqd dochodzi nowa
mowa adamowa
bełkot zmieszanych języków tej ziemi
zagłuszając muzykę danego nam słowa
co było na początku gdy byliśmy niemi

36.

zeszliśmy na złą drogę
idziemy drogą złą

powtarzamy słowa zgrzybiałe
przed nami przestrzenie białe

37.

miazga mowy sylaby wbijają się wzajem
w siebie wszyscy mówią jednocześnie i
coraz głośniejszy wykrzykują wyją
wielkie słowa i ryk planety przecina
mróz wszechświata powoli rośnie
gorączka wyziębionych przestrzeni
kosmos wrze kosmos wrzeszczy
oto
muzyka sfer

38.

kres
czasu
w ogniu
słowa
zapada
w sen

my
Go
nie zbudzimy
bo się
Go
boimy

39.

Rzekłem sam do siebie:

„Pójdźże! Doświadcz wesela i zakosztuj uciechy!”

Lecz i to także jest marnością.

O śmiechu rzekłem: „Niedorzeczność!”

Ekl 2, 2

40.

i stało się że nagle
wybuchają cha cha cha cha
śmiechem echem echem

i koniec pieśni śni
i odpowiada
echo ho ho ho ho

41.

Risum teneatis, amici?

Horacy („Ars poetica”)

42.

ostatni się śmieje
Bóg w dniu sądu
ostatecznego śmieje się
ponad czasem
na obrazie Memlinga
śmiech się niesie
przez eony
grzesznicy spadają
w czeluść
nicości zło
zmienia się w krzyk
z obrazu Muncha

43.

demony się budzą
śmieją się rechoczą
ni dnia nie ma ni nocy
wskazówki zegarów
furkoczą i się kręcą
w obie strony naraz
ciągle bije godzina
jedna i ta sama
słysząc chichot bezczasu
a wszystko zagłusza
wybuch śmiechu
szatana

Grafika, Agnieszka Muszyńska